

УДК: 595.733(477.44)

Н. А. Смірнов¹, М. О. Тарасенко²

¹Чернівецький обласний краєзнавчий музей,
вул. О. Кобилянської, 28, Чернівці, 58002 Україна
E-mail: nazarsm@ukr.net

²Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка
вул. Огієнка, 61, Кам'янець-Подільський, 32300 Україна
E-mail: lanius@meta.ua

ДО ФАУНИ БАБОК (INSECTA: ODONATA) ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ

Представлено нові та узагальнено раніше відомі дані про видовий склад і поширення бабок у Вінницькій обл. (Україна). З'ясовано, що в регіоні на даний час відомі знахідки не менше як 35 видів. Уперше для області наведено 9 видів бабок (*Lestes virens*, *Erythromma viridulum*, *Aeshna mixta*, *Anax parthenope*, *Onychogomphus forcipatus*, *Orthemtrum albistylum*, *O. brunneum*, *O. coeruleascens*, *Sympetrum meridionale*).

К л ю ч о в і с л о в а: бабки, Odonata, фауна, поширення, Вінницька область, Україна.

Вступ

Вінниччина належить до мало вивчених в одонатологічному відношенні регіонів України. Причому основна частина наявних відомостей була опублікована ще в першій половині ХХ ст. Так, О. М. Бартенев навів інформацію про знахідки в межах сучасної Вінницької обл. двох видів роду *Sympetrum* Newman, 1833 (Бартенев, 1915, 1919). Згодом більш детальна інформація про поширення тут 24 видів бабок була оприлюднена в працях Г. В. Артоболевського (1927, 1929). Частина цих матеріалів уже в наш час увійшла до каталогу С. М. Горба з колегами (Горб та ін., 2000), проте деякі дані ними не були враховані. Сучасні відомості про бабок Вінницької обл. обмежені повідомленням Л. А. Хрокало (Khrokalo, 2010) про знахідку в регіоні *Crocothemis erythraea* (Brullé, 1832) та інформацією про екземпляри чотирьох видів, що зберігаються в колекції Природничого музею Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича (далі — ПМ ЧНУ) (Смірнов та ін., 2016).

Обмеженість і значною мірою застарілість наявних даних свідчить про необхідність проведення нових одонатологічних дослі-

© Н. А. Смірнов, М. О. Тарасенко, 2017

дженів на території Вінницької обл., а також ревізії вже наявних відомостей для доповнення й уточнення інформації про склад фауни й особливості поширення бабок. Частково заповнити цей пробіл і покликана запропонована стаття.

Матеріал і методи

Основою для роботи послужили польові дослідження авторів (2002, 2007–2009, 2014–2017 рр.), що територіально охоплюють п'ять адміністративних районів на півдні та заході Вінницької обл. (рис. 1; табл. 1).

Обстежували біотопи різних типів, насамперед береги й околиці стоячих і проточних водойм (рис. 2). Комах відловлювали повітряним сачком, в інших випадках для ідентифікації використовували цифрові фотознімки. Зібрані екземпляри зберігаються в приватній колекції Н. А. Смірнова й у фондах ПМ ЧНУ. Також нами опрацьовані наявні літературні джерела та фондові колекції ПМ ЧНУ (Смірнов та ін., 2016). Бабок ідентифікували з використанням відповідних визначників (Горб та ін., 2000; Dijkstra, 2006; Скворцов, 2010), а в деяких випадках — консультувалися з фахівцями (див. «Подяки»).

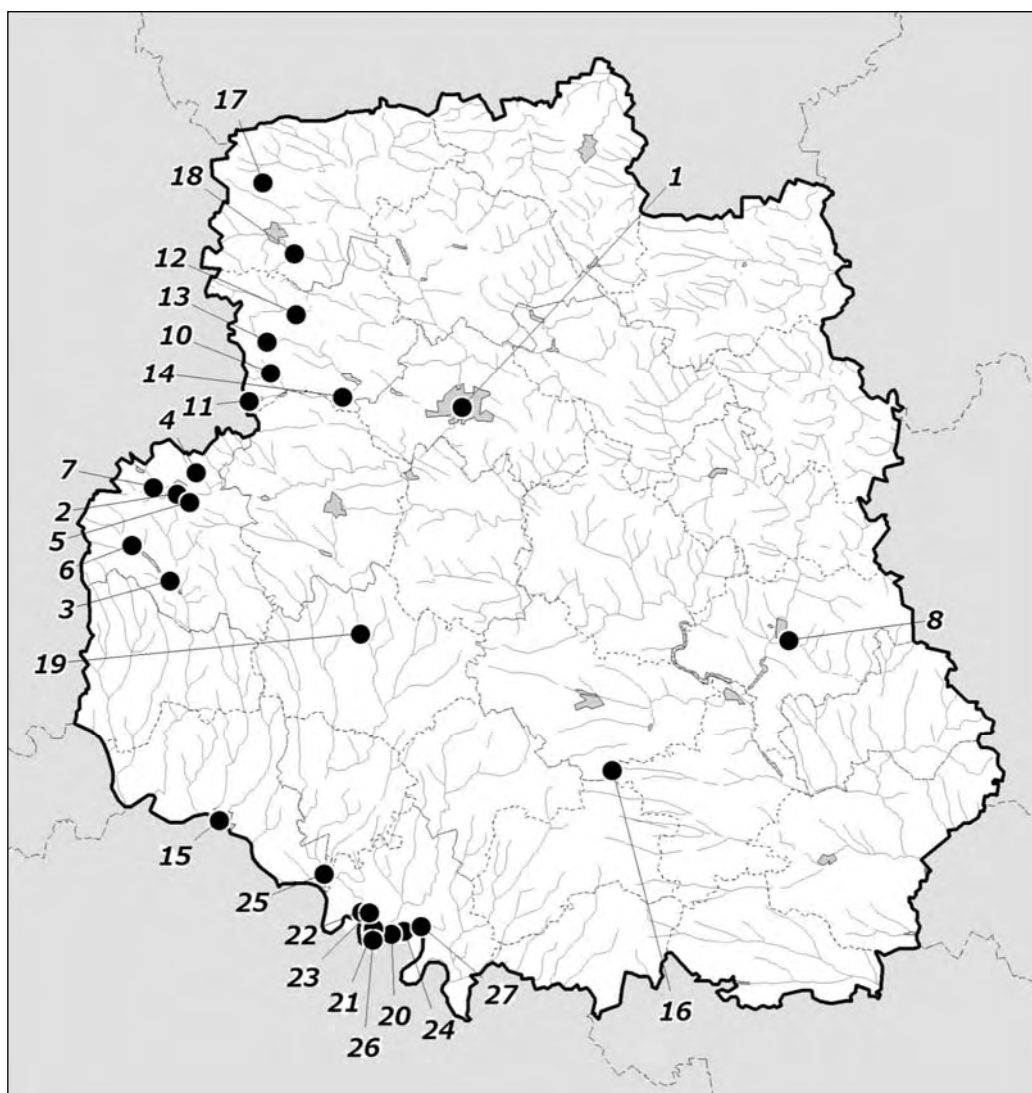

Рис. 1. Місця знахідок бабок у Вінницькій обл. (1–27 — див. табл. 1).

Fig. 1. Points of finds the dragonflies in Vinnytsia region (1–27 — see tab. 1).

Таблиця 1. Перелік місць знахідок бабок у Вінницькій обл.
Table 1. List of the localities the dragonflies records in Vinnytsia region

№	Район / District	Локалітет / Locality	Координати / Coordinates	Джерело даних / Data source
1	Вінницький / Vinnytsia	м. Вінниця [= Вінниця, Подільської губ.] / Vinnytsia city	49°13' N, 28°28' E	Артоболевський, 1929
2	Барський / Bar	м. Бар / Bar town	49°03'58" N, 27°40'09" E	Дані авторів (МТ)
3	-/-	с. Верхівка [= міст. Верхівка, Могил. пов., Подільської губ.] / Verkhivka vill.	48°54' N, 27°39' E	Артоболевський, 1929
4	-/-	с. Іванівці / Ivanivtsi vill.	49°06'22" N, 27°43'19" E	Дані авторів (МТ)
5	-/-	с. Пляцина / Pliatsyna vill.	49°02' N, 27°42' E	Смірнов та ін., 2016
6	-/-	с. Слобода-Ялтушківська / Sloboda-Yaltushkivska vill.	48°58' 07"N, 27°32'20" E	Дані авторів (МТ)
7	-/-	с. Шершні, р. Ровець / Shershni vill., Rovets' River	49°04'40" N, 27°35'59" E	Дані авторів (МТ)
8	Гайсинський / Haisyn	м. Гайсин [= Гайсин, Кочурівський ліс; Кочурівськ. став; Скарбов. ліс; хут. Цехоцького] / Haisyn town env.	48°47' N, 29°24' E	Артоболевський, 1927
9	?Літинський / ?Lityn	Літинськ. пов. (без вказівки локалітету) / Lityn county (povit) — locality unknown	—	Артоболевський, 1927
10	Літинський / Lityn	с. Багринівці, р. Згар / Bahrynivtsi vill., Zhar River	49°17'45" N, 27°56'07" E	Дані авторів (МТ)
11	-/-	с. Вінниківці / Vinnykivtsi vill.	49°14'30" N, 27°52'26" E	Дані авторів (МТ)
12	-/-	с. Івча, р. Хвоста / Ivcha vill., Khvosa River	49°24'27" N, 28°00'28" E	Дані авторів (МТ)
13	-/-	с. Літинка / Litynka vill.	49°21'18" N, 27°55'27" E	Дані авторів (МТ)
14	-/-	с. Микулинці / Mykulyntsi vill.	49°14'58" N, 28°08'26" E	Дані авторів (МТ)
15	Могилів-Подільський / Mohyliv-Podilskyi	м. Могилів-Подільський, р. Дністер / Mohyliv-Podilskyi town, Dnister River	48°26'46" N, 27°47'16" E	Дані авторів (НС)
16	Тростянецький / Trostianets'	с. Красногірка [= с. Красногірки, Ямп. пов., Подільської губ.; = Krasnogorka, Podolsk. gub.] / Krasnohirka vill.	48°32' N, 28°54' E	Бартеневъ, 1915; Артоболевський, 1929
17	Хмільницький / Khmil'nyk	с. Семки [= Сьомки, Літинськ. пов.] / Semky vill.	49°39' N, 27°54' E	Артоболевський, 1927
18	-/-	Сандрацький загальнозоологічний заказник місцевого значення, р. Південний Буг / Sandratskyi zakaznyk, Pivdennyi Buh River	49°31'18" N, 28°00'07" E	Дані авторів (МТ)

Продовження табл. 1

№	Район / District	Локалітет / Locality	Координати / Coordinates	Джерело даних / Data source
19	Шаргородський / Shargorod	с. Клекотина [= vill. Klekotyne, Shargorod distr., Vinnytsya region] / Klekotyna vill.	48°48' N, 28°11' E	Khrokalo, 2010
20	Ямпільський / Yampil'	м. Ямпіль, р. Дністер, р. Русава / Yampil' town, Dnister and Rusava Rivers	48°14' N, 28°17' E	Дані авторів (НС)
21	--/	с. Біла, р. Мурафа / Bila vill., Murafa River	48°14' 27" N, 28°13' 38" E	Дані авторів (НС)
22	--/	ок. с. Біла, заказник «Білянський ліс» / env. of Bila vill., «Bilianskyi Lis» zakaznyk	48°16' 20" N, 28°11' 37" E	Дані авторів (НС)
23	--/	с. Гальжбіївка, пам'ятка природи «Гальжбіївські джерела» / Halzhbiiivka vill., «Halzhbiiivski dzherela» natural monument	48°16' 17" N, 28°12' 55" E	Дані авторів (НС)
24	--/	с. Пороги, р. Дністер / Porohy vill., Dnister River	48°14' N, 28°19' E	Дані авторів (НС)
25	--/	с. Слобода-Бушанська, р. Мурафа / Sloboda-Bushanska vill., Murafa River	48°20' 41" N, 28°05' 11" E	Дані авторів (НС)
26	--/	с. Улянівка, р. Мурафа / Ulianivka vill., Murafa River	48°13' N, 28°13' E	Дані авторів (НС)
27	--/	с. Франківка, ур. Глибочок, р. Дністер / Frankivka vill., Hlibychok tract, Dnister River	48°14' N, 28°21' E	Смірнов та ін., 2016; дані авторів (НС)

Примітка: МТ — М. Тарасенко, НС — Н. Смірнов.

Результати й обговорення

У результаті проведених досліджень нами на території Вінницької обл. зареєстровано 25 видів бабок (табл. 2). У доступній літературі наявна інформація про знахідки в регіоні ще 19 видів. Щоправда, відомості стосовно перебування тут деяких бабок потребують перегляду. Зокрема, в праці С. М. Горба з колегами (2000), яка на даний час є найбільш повним зведенням щодо бабок України, для Вінниччини зазначено 35 видів. Вісім з них (*Lestes macrostigma* (Eversmann, 1836), *Sympsectra fusca* (Vander Linden, 1820), *Aeshna juncea* (Linnaeus, 1758), *Brachytron pratense* (Müller, 1764), *Gomphus flavipes* (Charpentier, 1825), *Onychogomphus forcipatus* (Linnaeus, 1758), *Libellula depressa* Linnaeus, 1758 та *Sympetrum pedemontanum* (Müller in Allioni, 1766)) були включені авторами з посиланням на праці Г. Бельке (Belke, 1858, 1859). Проте зазначені роботи стосуються м. Кам'янець-Подільський і його околиць (у межах сучасного Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.), тож слід визнати, що ці види для Вінницької обл. вказані без достатнього обґрунтування.

Крім того, шість видів (*Lestes barbarus* (Fabricius, 1798), *Aeshna cyanea* (Müller, 1764), *A. mixta* Latreille, 1805, *Sympetrum danae* (Sulzer, 1776), *S. flaveolum* (Linnaeus, 1758), *S. sanguineum* (Müller, 1764)) у цитованій монографії (Горб та ін., 2000) внесені до списку фауни регіону з вказівкою на знахідки в колишньому Балтському повіті (переважно в с. Грушки), що містяться в роботі

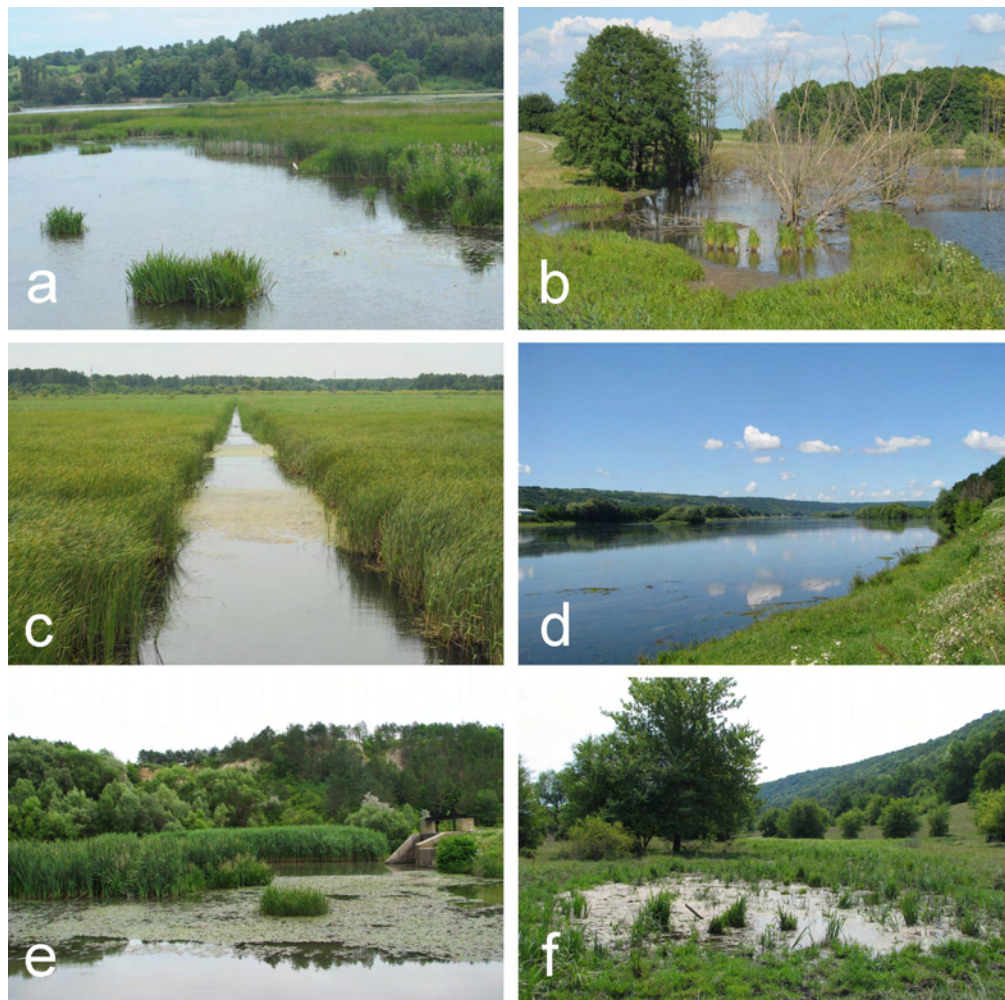

Рис. 2. Обстежені біотопи: а — р. Південний Буг (заказник «Сандрацький»), б — р. Бугор (с. Літинка), с — р. Хвоста (с. Івча), d — р. Дністер (м. Ямпіль), е — р. Мурафа (с. Біла), f — заболочена ділянка струмка (заказник «Білянський ліс»). а-с — фото М. О. Тарасенка, d-f — фото Н. А. Смірнова.

Fig. 2. Inspected biotops: a — Pivdennyi Buh River (Sandratskyi zakaznyk), b — Buhor River (Litynka village), c — Khvosa River (Ivcha village), d — Dnister River (Yampil' town), e — Murafa River (Bila village), f — swamp area in the valley of the stream («Bilianskyi Lis» zakaznyk). a-c — photo by M. O. Tarasenko, d-f — photo by N. A. Smirnov.

Г. В. Артоболевського (1927). На нашу думку, мова йде про сучасне с. Грушка Благовіщенського р-ну Кіровоградської обл., тож включення цих видів до фауни Вінницької обл. також було передчасним.

Оскільки список одонатофауни Вінниччини в роботі С. М. Горба з колегами (2000) базується виключно на літературних джерелах і містить певні невідповідності, для уточнення видового складу бабок регіону нами, крім власних матеріалів, використані публікації, що ґрунтуються на оригінальних даних. Їх аналіз показав, що в першій половині ХХ ст. для досліджуваного регіону було відомо 25 видів бабок (Бартеневъ, 1915, 1919; Артоболевський, 1927, 1929). До цього списку слід додати *C. erythraea*, яку вперше виявили в 2004 р. в Шаргородському р-ні (Khrokalo, 2010). Відповідно, донедавна для фауни Вінницької обл. достовірно було відомо лише 26 видів бабок (табл. 2). Наші дані дозволяють доповнити цей перелік ще дев'ятьма видами, сім з яких (*Lestes virens* (Charpentier, 1825), *Erythromma viridulum* (Charpentier, 1840), *Anax parthenope* (Selys, 1839),

Таблиця 2. Склад одонатофауни Вінницької обл. за даними різних джерел
Table 2. The checklist of dragonflies of Vinnytsia region

Вид	Джерела даних							
	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Calopteryx splendens</i> (Harris, 1776)			+	+	+		+	+
<i>C. virgo</i> (Linnaeus, 1758)				+	+		+	
* <i>Lestes barbarus</i> (Fabricius, 1798)					[+]			
* <i>L. macrostigma</i> (Eversmann, 1836)					[+]			
<i>L. sponsa</i> (Hansemann, 1823)				+				+
<i>L. virens</i> (Charpentier, 1825)								+
* <i>Sympsectra fusca</i> (Vander Linden, 1823)					[+]			
<i>Platycnemis pennipes</i> (Pallas, 1771)			+	+	+		+	+
<i>C. ornatum</i> (Selys, 1850)			+		+			
<i>C. puella</i> (Linnaeus, 1758)			+		+			+
<i>C. pulchellum</i> (Vander Linden, 1823)			+	+	+			+
<i>Enallagma cyathigerum</i> (Charpentier, 1840)			+		+			
<i>Erythromma najas</i> (Hansemann, 1823)			+		+			
<i>E. viridulum</i> Charpentier, 1840								+
<i>Ischnura elegans</i> (Vander Linden, 1820)			+	+	+			+
<i>I. pumilio</i> (Charpentier, 1825)			+		+			+
* <i>Aeshna cyanea</i> (Müller, 1764)					[+]			
<i>A. grandis</i> (Linnaeus, 1758)			+		+			
* <i>A. juncea</i> (Linnaeus, 1758)					[+]			
<i>A. mixta</i> (Latreille, 1805)					[+]			+
<i>Anaciaeschna isoceles</i> (Müller, 1767)			+		+			+
<i>Anax imperator</i> Leach, 1815			+		+			+
<i>A. parthenope</i> (Selys, 1839)								+
* <i>Brachytron pratense</i> (Müller, 1764)					[+]			
* <i>Gomphus flavipes</i> (Charpentier, 1825)					[+]			
<i>G. vulgatissimus</i> (Linnaeus, 1758)			+		+			
<i>Onychogomphus forcipatus</i> (Linnaeus, 1758)					[+]			+
<i>Cordulia aenea</i> (Linnaeus, 1758)			+	+	+			+
<i>Somatochlora flavomaculata</i> (Vander Linden, 1825)			+		+			
<i>Libellula depressa</i> Linnaeus, 1758				+	[+]			+
<i>L. fulva</i> Müller, 1764			+		+			
<i>L. quadrimaculata</i> Linnaeus, 1758			+	+	+			

Продовження табл. 2

Вид	Джерела даних							
	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Orthetrum albistylum</i> (Selys, 1848)								+
<i>Orthetrum brunneum</i> (Fonscolombe, 1837)								+
<i>O. cancellatum</i> (Linnaeus, 1758)			+	+	+			+
<i>O. coerulescens</i> (Fabricius, 1798)								+
* <i>Sympetrum danae</i> (Sulzer, 1776)					[+]			
<i>S. flaveolum</i> (Linnaeus, 1758)				+	[+]			
<i>S. meridionale</i> (Selys, 1841)								+
* <i>S. pedemontanum</i> (Müller in Allioni, 1766)					[+]			
<i>S. sanguineum</i> (Müller, 1764)		+			[+]			+
<i>S. striolatum</i> (Charpentier, 1840)			+		+		+	+
<i>S. vulgatum</i> (Linnaeus, 1758)	+		+		+			+
<i>Crocothemis erythraea</i> (Brullé, 1832)						+		+

Примітки. Джерела даних: 1 — Бартенець, 1915; 2 — Бартенець, 1919; 3 — Артоболовський, 1927; 4 — Артоболовський, 1929; 5 — Горб та ін., 2000; 6 — Khrokalo, 2010; 7 — Смірнов та ін., 2016; 8 — дані авторів. Зірочкою відмічені види, достовірна інформація про наявність яких відсутня; [+] — включення виду до списку фауни недостатньо обґрунтоване.

Orthetrum albistylum (Selys, 1848), *O. brunneum* (Fonscolombe, 1837), *O. coerulescens* (Fabricius, 1798), *Sympetrum meridionale* (Selys, 1841)) раніше для фауни регіону взагалі не наводилися, а ще два (*A. mixta* й *O. forcipatus*) вказувалися без достатньої аргументації (Горб та ін., 2000).

Отож, уточнений перелік бабок Вінниччини містить 35 видів, ще 9 видів були зазначені раніше без достатнього обґрунтування (табл. 2). Зібрані нами відомості доповнюють географію реєстрацій більшості представників регіональної одонатофауни — на даний час відомі знахідки майже в 30 пунктах 9 адміністративних районів області (табл. 1, рис. 1).

Нижче наводимо анотований список бабок з кадастрами знахідок. Сучасні латинські назви подаємо за (Dijkstra, 2006) з деякими змінами; наводимо назви, під якими види згадувалися для регіону в літературних джерелах (якщо вони відрізняються від сучасних). Також коротко охарактеризоване поширення, чисельність і біотопічні уподобання, за потреби наводяться інші коментарі. Дати подано як в першоджерелах (лише номери місяців позначені арабськими цифрами). Нумери локалітетів у квадратних дужках відповідають таким на рис. 1 і в табл. 1 (де вказані їхні географічні координати та оригінальні назви, під якими вони фігурували у відповідних публікаціях). Види, знахідки яких в області поки що достовірно не підтверджені, хоча вони наведені для регіону в роботі С. М. Горба з колегами (2000), позначені зірочкою.

ZYGOPTERA

Calopterygidae

Calopteryx splendens (Harris, 1776)

(= *Calopteryx splendens splendens* — Артоболевський, 1929: 139).

Звичайний, місцями численний вид, що трапляється переважно біля річок і струмків, рідше — біля озер, ставків, водосховищ тощо.

Г. В. Артоболевський (1927: 161) пише, що в його розпорядженні був екземпляр *Calopteryx* sp. (1 ♂, Гайсин, «Кочурівськ. став (острів)», 23.06.1918, А. Винницький), що за своїми морфологічними ознаками є «Можливо, ... перехід від *Cal. splendens splendens* до *Cal. splendens xantostigma* ... чи до *Cal. amasina* ...».

Крім того, цей же автор зазначає, що одна з самок, спійманих в Літинському повіті, належала до аб. *ancilla* Selys. Переважна більшість самок, що траплялися нам, мали типове для номінативного підвиду забарвлення крил (прозорі, з жилками зеленого кольору). Проте 16.06.2016 на березі р. Дністер в м. Ямпіль (біотоп — рис. 2, d) нами виявлена самка з нетиповими рівномірно затемненими (димчастими) крилами (рис. 3).

Оригінальні дані: • [10]: р. Згар, 8.07.2014 (1 ♂), Тарасенко; • [15]: р. Дністер, 27.09.2016 (19 ♂, 11 ♀); 30.09.2016 (1 ♂, 1 ♀); 20.07.2017 (7 ♂, 4 ♀); 23.07.2017 (1 ♀), Смірнов; • [20]: р. Дністер, 21.07.2008 (1 ♀); 26.07.2008 (1 ♂); 28.07.2008 (1 ♀); 29.08.2009 (1 ♀); 16.06.2016 (2 ♂, 4 ♀; 1 ♂ і 1 ♀ immature); 18.06.2016 (1 ♀); 20.06.2016 (1 ♂); 21.07.2017 (численний); р. Русава, 17.06.2016 (численний), Смірнов; • [21]: р. Мурафа, 20.06.2016 (численний); 22.07.2017 (1 ♂, 1 ♀), Смірнов; • [22]: заболочене русло струмка, 22.07.2017 (1 ♂, 1 ♀), Смірнов; • [23]: водосховище, 22.07.2017 (1 ♂, 1 ♀), Смірнов; • [25]: р. Мурафа, 18.07.2009 (1 ♂), Смір-

Рис. 3. Самка *Calopteryx splendens* з нетипово забарвленими крилами. 16.06.2016, р. Дністер, м. Ямпіль, Вінницька обл. Фото Н. А. Смірнова.

Fig. 3. Female of *Calopteryx splendens* with atypical coloration of the wings. 16.06.2016, Dnister River, Yampil' town, Vinnytsia region. Photo by N. A. Smirnov.

нов; • [26]: гирло р. Мурафа, 29.09.2016 (4 ♂, 2 ♀), Смірнов.

Літературні дані: • [1]: 5.06.1890 (1 ♂, 2 ♀), А. Семенов (А. Semenov-Tian-Shansky) (Артоболевський, 1929: 139; Горб та ін., 2000: 45); • [8]: «хут. Цехоцького», 15.06.1918 (5 ♂); там само, 22.06.1918 (1 ♀); «коло Кочурівськ. хуторів», 17.06.1918 (2 ♂); «Кочурівськ.», 23.06.1918 (1 ♂, 1 ♀), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 161; Горб та ін., 2000: 45); • [9]: 13.06.1917 (1 ♂); 28.06.1917 (2 ♀, одна з них — ab. *ancilla* Selys), В. П'ятакова (Артоболевський, 1927: 161; Горб та ін., 2000: 45, помилково «Питинський» [повіт]); • [20]: 5.08.2002 (1 ♀), Н. А. Смірнов, Д. А. Смірнов (Смірнов та ін., 2016: 68; ПМ ЧНУ № 2033 ф); • [27]: 19.08.2002 (1 ♂), Н. А. Смірнов, Д. А. Смірнов (Смірнов та ін., 2016: 68; ПМ ЧНУ № 2033 ф).

***Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758)**

(= *Calopteryx virgo virgo* — Артоболевський, 1929: 139).

Очевидно, рідкісний вид, що наразі відомий лише з двох локалітетів. Нами не виявлений.

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [1]: 5.06.1890 (1 ♀), А. Семенов (А. Semenov-Tian Shansky) (Артоболевський, 1929: 139; Горб та ін., 2000: 47); • [5]: 06–07.2002 (1 ♂, 1 ♀), І. В. Лук'янова (Смірнов та ін., 2016: 68; ПМ ЧНУ № 2033 ф).

Lestidae

****Lestes barbarus* (Fabricius, 1798)**

У праці С. М. Горба з колегами (Горб та ін., 2000) для Вінницької обл. наводиться з посиланням на роботу Г. В. Артоболевського (1927), де цей вид вказаний (під назвою «*Lestes barbara*») для с. Грушки Балтського повіту (тепер, очевидно, с. Грушка Благовіщенського р-ну Кіровоградської обл.). Тож включати його до списку фауни Вінницької обл. на даний час нема вагомих причин, хоча знахідки в майбутньому цілком імовірні.

****Lestes macrostigma* (Eversmann, 1836)**

У праці С. М. Горба з колегами (2000) для Вінницької обл. наводиться без достатньої аргументації, з посиланням на роботу Г. Бельке (Belke, 1859).

***Lestes sponsa* (Hansemann, 1823)**

Відносно рідкісний вид, що надає перевагу стоячим водоймам із добре розвинутою береговою рослинністю. Відомі знахідки в західній частині області, а от в південних районах, попри спеціальні пошуки, поки що не виявлений.

Оригінальні дані: • [6]: ставок, 7.07.2014 (2 ♂), Тарасенко; • [10]: р. Згар, 7.07.2014 (2 ♂, 2 ♀), Тарасенко; • [11]: р. Ровець, 8.07.2014 (1♂), Тарасенко; • [12]: р. Хвоста, 8.07.2014 (2 ♂; immature), Тарасенко; • [18]: р. Південний Буг, 8.07.2014 (1 ♂), Тарасенко.

Літературні дані: • [3]: 20.06.1901 (1♀), Чекіні (Артоболевський, 1929: 139).

***Lestes virens* (Charpentier, 1825)**

Очевидно, рідкісний вид: на даний час відома єдина знахідка. Для Вінницької обл. наводиться уперше.

Оригінальні дані: • [14]: ставок, 8.07.2014 (1 ♀), Тарасенко.

Літературні дані: відсутні.

****Sympsectma fusca* (Vander Linden, 1823)**

У праці С. М. Горба з колегами (2000) для Вінницької обл. наводиться без достатньої аргументації, з посиланням на роботу Г. Бельке (Belke, 1859).

Coenagrionidae

Coenagrion ornatum (Selys, 1850)

(= *Agrion ornatum* — Артоболевський, 1927: 162).

Вид відомий для області виключно за давніми літературними даними.

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [8]: «коло Кочурівськ. хуторів», 17.06.1918 (1 ♂, 1 ♀), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 162; Горб та ін., 2000: 66).

Coenagrion puella (Linnaeus, 1758)

(= *Agrion puella* — Артоболевський, 1927: 162).

Звичайний вид, що трапляється повсюдно біля стоячих і повільно текучих водойм.

Оригінальні дані: • [6]: ставок, 7.07.2014 (1 ♂, 1 ♀; copulation), Тарасенко; • [12]: р. Хвоста, 8.07.2014 (1 ♂), Тарасенко; • [18]: р. Південний Буг, 8.07.2014 (2 ♂, 1 ♀), Тарасенко; • [20]: затока р. Дністер, 16.06.2016 (4 ♂, 2 ♀); 21.07.2017 (3 ♂), Смірнов; • [21]: обвідний канал і р. Мурафа, 20.06.2016 (3 ♂); 21.06.2016 (численний), Смірнов; • [23]: водосховище, 22.07.2017 (численний), Смірнов.

Літературні дані: • [8]: «хут. Цехоцького», 15.06.1918 (6 ♂, 1 ♀); там само, 22.06.1918 (1 ♂); «коло Кочурівськ. хуторів», 17.06.1918 (1 ♂), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 162; Горб та ін., 2000: 67); • [9]: 24.06.1917 (1 ♂), В. П'ятакова (Артоболевський, 1927: 162; Горб та ін., 2000: 67, помилково — «Питинський» [повіт]).

Coenagrion pulchellum (Vander Linden, 1823)

(= *Agrion pulchellum* — Артоболевський, 1927: 161; Артоболевський, 1929: 140).

Очевидно, повсюдно поширений вид, хоча нечисленний. Надає перевагу стоячим водоймам.

Оригінальні дані: • [6]: ставок, 7.07.2014 (1 ♂), Тарасенко; • [7]: р. Ровець, 7.07.2014 (2 ♂, 1 ♀), Тарасенко; • [10]: р. Згар, 7.07.2014 (1 ♂, 1 ♀), Тарасенко; • [12]: р. Хвоста, 8.07.2014 (3 ♂, 2 ♀; copulation), Тарасенко; • [20]: затока р. Дністер, 16.06.2016 (1 ♂), Смірнов; • [21]: обвідний канал, 20.06.2016 (1 ♂), Смірнов.

Літературні дані: • [3]: 21–23.05.1901 (1 ♂); 29.05.1901 (1 ♀); 8.06.1901 (2 ♂); 23.06.1901 (1 ♀); 31.06.1901 (1 ♀), Чекіні (Артоболевський, 1929: 140); • [8]: «хут. Цехоцького», 15.06.1918 (1 ♀); «Кочурів.», 23.06.1918 (2 ♂); «Кочурівськ. став (острів)», 11.07.1918 (1 ♂, 1 ♀), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 161; Горб та ін., 2000: 69); • [9]: 13.06.1917 (1 ♀), В. П'ятакова (Артоболевський, 1927: 161; Горб та ін., 2000: 69, помилково — «Питинський» [повіт]); • [16]: 3.06.1912 (1 ♂, 1 ♀), Колаковський (Артоболевський, 1929: 140).

Enallagma cyathigerum (Charpentier, 1840)

Вид для області відомий виключно за давніми літературними даними, нами покищо не виявлений.

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [8]: «Кочурівськ. став (острів)», 11.07.1918 (2 ♂); «Кочурівськ.», 23.07.1918 (1 ♂, 1 ♀), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 161; Горб та ін., 2000: 73).

Erythromma najas (Hansemann, 1823)

Вид для області відомий виключно за давніми літературними даними, достовірні сучасні знахідки не відомі.

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [8]: «хут. Цехоцького», 15.06.1918 (1 ♂, 1 ♀); «Кочурів», 23.06.1918 (1 ♂); «Кочурівськ. острів», 30.06.1915 (1 ♂, 1 ♀), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 162; Горб та ін., 2000: 75).

Erythromma viridulum Charpentier, 1840

Звичайний, нерідко — численний вид. Тяжіє до стоячих водойм і ділянок річок з повільною течією або практично без неї та з добре розвиненою надводною рослинністю. Для Вінницької обл. вказується вперше.

Оригінальні дані: • [2]: ставок, 7.07.2014 (2 ♂), Тарасенко; • [12]: р. Хвоста, 8.07.2014 (2 ♂, 1 ♀; copulation), Тарасенко; • [14]: ставок, 8.07.2014 (1 ♀), Тарасенко; • [18]: р. Південний Буг, 8.07.2014 (1 ♂), Тарасенко; • [20]: затока р. Дністер, 16.06.2016 (численний); 17.06.2016 (численний); 21.07.2017 (1 ♂), Смірнов; • [21]: обвідний канал і р. Мурафа, 20.06.2016 (численний), Смірнов.

Літературні дані: відсутні.

Ischnura elegans (Vander Linden, 1820)

Звичайний, нерідко — масовий вид. Очевидно, поширений в області повсюдно.

Оригінальні дані: • [4]: р. Ровець, 7.07.2014 (1♂), Тарасенко; • [6]: ставок, 7.07.2014 (численний; immature), Тарасенко; • [10]: р. Згар, 7.07.2014 (1 ♂), Тарасенко; • [11]: р. Ровець, 8.07.2014 (1 ♂), Тарасенко; • [12]: р. Хвоста, 8.07.2014 (2 ♂; immature), Тарасенко; • [13]: ставок, 7.07.2014 (1 ♂, 1 ♀), Тарасенко; • [14]: ставок, 8.07.2014 (численний; copulation), Тарасенко; • [15]: р. Дністер, 27.09.2016 (3 ♂, 3 ♀; 1 ♂ immature); 20.07.2017 (2 ♂; 1 ♂ immature), Смірнов; • [18]: р. Південний Буг, 8.07.2014 (численний; immature, copulation), Тарасенко; • [20]: р. Дністер, 22.05.2015 (1 ♂); 16.06.2016 (численний); 21.07.2017 (численний), Смірнов; • [21]: р. Мурафа, 20.06.2016 (численний; immature, copulation); 21.06.2016 (численний); 22.07.2017 (5 ос.), Смірнов; • [22]: заболочене русло струмка, 22.07.2017 (численний), Смірнов; • [23]: водосховище, 22.07.2017 (численний), Смірнов; • [24]: р. Дністер, 9.08.2007 (1 ♀), Смірнов; • [27]: р. Дністер, 28.09.2016 (1 ♀; immature), Смірнов.

Літературні дані: • [3]: 25–26.05.1901 (1 ♀); 8.06.1901 (1 ♂); 10.06.1901 (1 ♂), Чекіні (Артоболевський, 1929: 140); • [8]: «Кочурівськ. став (острів)», 11.07.1918 (1 ♂, 1 ♀), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 161; Горб та ін., 2000: 79).

Ischnura pumilio (Charpentier, 1825)

Відносно рідкісний вид, відомий на даний час лише за кількома знахідками. Г. В. Артоболевський (1927) для околиць Гайсина зазначає ab. *aurantica* Selys.

Оригінальні дані: • [22]: заболочене русло струмка, 22.07.2017 (1 ♂, 1 ♀; copulation), Смірнов.

Літературні дані: • [8]: «коло Кочурівськ. хуторів», 17.06.1918 (1 ♀, ab. *aurantica* Selys), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 161; Горб та ін., 2000: 81).

Platycnemididae

Platycnemis pennipes (Pallas, 1771)

(= *Platycnemis pennipes* ab. *albidella* — Артоболевський, 1929: 141).

Звичайний, місцями — масовий вид бабок. Мешкає на берегах водойм різних типів. Очевидно, поширений в області повсюдно.

Г. В. Артоболевський (1927) зазначав, що самка з Гайсина належить до ab. *albidella* Villers.

Оригінальні дані: • [2]: ставок, 7.07.2014 (1 ♂), Тарасенко; • [10]: р. Згар, 8.07.2014 (2 ♂), Тарасенко; • [15]: р. Дністер, 20.07.2017 (1 ♂, 1 ♀), Смірнов;

• [18]: р. Південний Буг, 8.07.2014 (1 ♀), Тарасенко; • [20]: р. Дністер, 28.07.2008 (1 ♂); 16.06.2016 (численний; copulation); 21.07.2017 (численний); р. Русава, 17.06.2016 (численний; copulation), Смірнов; • [21]: р. Мурафа, 20.06.2016 (численний; copulation); 21.06.2016 (численний; copulation); 22.07.2017 (численний; copulation), Смірнов; • [22]: заболочене русло струмка, 22.07.2017 (численний), Смірнов; • [23]: водосховище, 22.07.2017 (1 ♂, 2 ♀), Смірнов; • [25]: р. Мурафа, 17.07.2009 (1 ♀), Смірнов.

Літературні дані: • [3]: 12.06.1901 (1 ♀); 30.06.1901 (1 ♀, ab. *albidella* Vill.), Чекіні (Артоболевський, 1929: 141); • [8]: «хут. Цехоцького», 15.06.1918 (1 ♀, ab. *albidella* Villers), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 162; Горб та ін., 2000: 59); • [20]: 5.08.2002 (1 ♀); 6.08.2002 (1 ♀), Н. А. Смірнов, Д. А. Смірнов (Смірнов та ін., 2016: 71; ПМ ЧНУ № 2033 ф).

ANISOPTERA

Aeshnidae

**Aeshna cyanea* (Müller, 1764)

С. М. Горб з колегами (Горб та ін., 2000) для Вінницької обл. вказали цей вид з посиланням на роботу Г. В. Артоболевського (1927), котрий його наводив для Балтського повіту (тепер, ймовірно, Одеська або Кіровоградська обл.). Тому вносити його до списку фауни Вінниччини передчасно.

Aeshna grandis (Linnaeus, 1758)

(= *Aeschna grandis* — Артоболевський, 1927: 160).

Для області відома єдина давня знахідка, без точної вказівки локалітету.

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [9]: 11.06.1917 (1 ♂), В. П'ятакова (Артоболевський, 1927: 160; Горб та ін., 2000: 86, помилково — «Питинський» [повіт]).

**Aeshna juncea* (Linnaeus, 1758)

У праці С. М. Горба з колегами (Горб та ін., 2000) для Вінницької обл. наводиться без достатнього обґрунтування, з посиланням на роботу Г. Бельке (Belke, 1859).

Aeshna mixta (Latreille, 1805)

За нашими спостереженнями на півдні області — один із найчисельніших видів родини Aeshnidae. Ймовірно, поширений у регіоні повсюдно.

У праці С. М. Горба з колегами (Горб та ін., 2000) для Вінницької обл. наводився з посиланням на роботу Г. В. Артоболевського (1927), де цей вид вказаний (під назвою «*Aeschna coluberculus*») для с. Грушка Балтського повіту (тепер, очевидно, с. Грушка Благовіщенського р-ну Кіровоградської обл.). Таким чином, нами вперше достовірно підтверджено його присутність для Вінниччини.

Оригінальні дані: • [20]: ур. Карпова, берег струмка, 24.07.2002 (1 ♂), Смірнов; там само, масиви індивідуальної забудови, 2.07.2016 (1 ♂ збитий авто), Д. А. Смірнов; • [21]: р. Мурафа, 29.09.2016 (7 ♂, 1 ♀; oviposition), Смірнов; • [22]: заболочене русло струмка, 22.07.2017 (3 ♂), Смірнов; • [24]: р. Дністер, 28.09.2016 (5 ♂), Смірнов.

Літературні дані: відсутні.

Anaciaeschna isocetes (Müller, 1767)

(= *Aeschna isocetes* — Артоболевський, 1927: 160).

Рідкісний вид, трапляються переважно поодинокі особини. Виявляли біля слабопроточних водойм з добре розвинутою прибережною рослинністю.

Оригінальні дані: • [21]: р. Мурафа, 20.06.2016 (3 ♂), Смірнов.
Літературні дані: • [8]: «коло Кочурівських хуторів», 17.06.1918 (1 ♂); «хут. Цехоцького», 22.06.1918 (1 ♂); «Кочурівськ. став (острів)», 11.07.1918 (1 ♂), А. Винницький (Артоблевський, 1927: 160; Горб та ін., 2000: 92).

Anax imperator Leach, 1815

Загалом рідкісний, подекуди — звичайний вид. У значній кількості (13 ос./1 км маршруту) виявлений на ділянці р. Мурафа зі слабкою течією біля дамби в с. Біла (рис. 3, е).

Оригінальні дані: • [20]: затока р. Дністер, 21.05.2015 (1♂); 24.05.2015 (1 ♂); 16.06.2016 (1 ♂), Смірнов; • [21]: р. Мурафа, біля дамби, 20.06.2016 (11 ♂, 2 ♀; oviposition (температура повітря — + 29,4 °С, температура води — + 22,4 °С; рН — 8,0)); 21.06.2016 (7 ♂); 22.07.2017 (1 ♂), Смірнов; • [24]: р. Дністер, 24.05.2015 (4 ♂); 16.06.2016 (1 ♂), Смірнов.

Літературні дані: • [17]: 1914 (1 ♀), В. Сироткина (Артоблевський, 1927: 160; Горб та ін., 2000: 90, помилково — «Питинський» [повіт]).

Anax parthenope (Selys, 1839)

У межах Вінницької обл. нами зареєстрований уперше. Наразі відома єдина знахідка.

Оригінальні дані: • [21]: р. Мурафа (ділянка зі сповільненою течією та добре розвиненою водною і прибережною рослинністю, рис. 3, е), 20.06.2016 (1 ♂), Смірнов.

Літературні дані: відсутні.

**Brachytron pratense* (Müller, 1764)

У праці С. М. Горба з колегами (Горб та ін., 2000) для Вінницької обл. наводиться (під назвою «*Brachytron hafniense*») без достатнього обґрунтування, з посиланням на роботу Г. Бельке (Belke, 1859).

Gomphidae

**Gomphus flavipes* (Charpentier, 1825)

У праці С. М. Горба з колегами (Горб та ін., 2000) для Вінницької обл. наводиться без достатнього обґрунтування, з посиланням на роботи Г. Бельке (Belke, 1858, 1859).

Gomphus vulgatissimus (Linnaeus, 1758)

Сучасне поширення та чисельність не з'ясовані. Для області відома єдина давня знахідка.

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [8]: «хут. Цехоцького», 14.06.1918 (1 ♂), А. Винницький (Артоблевський, 1927: 161; Горб та ін., 2000: 96).

Onychogomphus forcipatus (Linnaeus, 1758)

С. М. Горб з колегами (Горб та ін., 2000) зазначили цей вид для Вінницької обл. без достатнього обґрунтування, посилаючись на роботу Г. Бельке (Belke, 1859). Уперше достовірно виявлений нами. На даний час для регіону відома єдина сучасна знахідка.

Оригінальні дані: • [25]: р. Мурафа, 18.07.2009 (1 ♂), Смірнов.

Літературні дані: відсутні.

Corduliidae

Cordulia aenea (Linnaeus, 1758)

Ймовірно, рідкісний вид — на даний час відомо лише кілька знахідок.

Оригінальні дані: • [20]: ставок, 17.06.2016 (1 ♂), Смірнов.

Літературні дані: • [8]: «Кочурівськ. ліс», 22.06.1918 (1 ♂), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 160; Горб та ін., 2000: 100); • [9]: 25.06.1917 (1 ♂); 28.06.1917 (1 ♂), В. П'ятакова (Артоболевський, 1927: 160); • [16]: 1902 (2 ♂), Колаковський (Артоболевський, 1929: 141).

Somatochlora flavomaculata (Vander Linden, 1825)

Для території Вінницької обл. вид відомий за кількома давніми знахідками (точний локалітет не встановлений).

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [9]: 25.06.1917 (1 ♂), 25.07.1917 (1 ♂), В. П'ятакова (Артоболевський, 1927: 160; Горб та ін., 2000: 104, помилково — «Питинський» [повіт]).

Libellulidae

Libellula depressa Linnaeus, 1758

Трапляється в невеликій кількості, ймовірно, на значній території Вінницької обл. С. М. Горб з колегами (Горб та ін., 2000) навели вид для регіону без достатнього обґрунтування, з посиланням на роботу Г. Бельке (Belke, 1859).

Оригінальні дані: • [20]: затока р. Дністер, 24.05.2015 (1 ♀), Н. А. Смірнов, Д. А. Смірнов; • [27]: калюжі в долині струмка, 24.05.2015 (1 ♂, 1 ♀), Н. А. Смірнов, Д. А. Смірнов.

Літературні дані: • [16]: 1902 (3 ♀), Колаковський (Артоболевський, 1929: 142).

Libellula fulva Müller, 1764

(= *Leptetrum fulvum* — Артоболевський, 1927: 159).

З території Вінницької обл. вид відомий лише за давніми знахідками. Сучасне поширення та чисельність не з'ясовані.

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [8]: «коло Кочурівськ. хуторів», 17.06.1918 (3 ♂), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 159; Горб та ін., 2000: 112).

Libellula quadrimaculata Linnaeus, 1758

(= *Leptetrum quadrimaculatum* — Артоболевський, 1927: 159; = *Leptetrum quadrimaculatum* ab. *praenubila* — Артоболевський, 1929: 142).

Для Вінницької обл. відомо кілька давніх знахідок. Актуальне поширення та чисельність не з'ясовані.

Г. В. Артоболевський (1929) зазначав, що самка з Красногірки належить до аб. *praenubila* Newm.

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [9]: 13.06.1917 (1 ♀); 25.06.1917 (1 ♀), В. П'ятакова (Артоболевський, 1927: 159; Горб та ін., 2000: 114, помилково — «Питинський» [повіт]); • [16]: 1902 (1 ♀, ab. *praenubila* Newm.), Колаковський (Артоболевський, 1929: 142).

Orthetrum albistylum (Selys, 1848)

Виявлений на ділянках річок зі сповільненою течією. Для Вінницької обл. зареєстрований уперше.

Оригінальні дані: • [20]: р. Дністер, 16.06.2016 (1 ♂); 20.06.2016 (3 ♂); 21.07.2017 (4 ♂), Смірнов; • [21]: р. Мурафа, 21.06.2016 (4 ♂, 1 ♀; tandem); 22.07.2017 (1 ♂), Смірнов.

Літературні дані: відсутні.

Orthetrum brunneum (Fonscolombe, 1837)

Ймовірно, рідкісний вид. На даний час у Вінницькій обл. відомий з одного локалітету. Для регіону вказується уперше.

Оригінальні дані: • [22]: заболочене русло струмка на луці (рис. 2, f), 22.07.2017 (4 ♂, 1 ♀; tandem), Смірнов.

Літературні дані: відсутні.

Orthetrum cancellatum (Linnaeus, 1758)

(= *Orthetrum cancellatum cancellatum* – Артоболевський, 1929: 142).

Ймовірно, нечисленний, але широко розповсюджений в області вид.

Оригінальні дані: • [20]: р. Дністер, 21.07.2017 (1 ♀), Смірнов.

Літературні дані: • [9]: 25.06.1917 (1 ♂), В. П'ятакова (Артоболевський, 1927: 160; Горб та ін., 2000: 118, помилково — «Питинський» [повіт]); • [16]: 1902 (1 ♂, 1 ♀), Колаковський (Артоболевський, 1929: 142).

Orthetrum coerulescens (Fabricius, 1798)

Для одонатофауни Вінницької обл. вказується вперше. Рідкісний вид, на даний час у регіоні відомий з одного локалітету.

Оригінальні дані: • [21]: р. Мурафа, біля дамби, 21.06.2016 (3 ♂, 1 ♀; oviposition); 22.07.2017 (2 ♂), Смірнов.

Літературні дані: відсутні.

****Sympetrum danae*** (Sulzer, 1776)

У праці С. М. Горба з колегами (Горб та ін., 2000) для Вінницької обл. наводиться з посиланням на роботу Г. В. Артоболевського (1927), де цей вид (під назвою «*Sympetrum scoticum*») вказаний для с. Грушки Балтського повіту (тепер, очевидно, с. Грушка Благовіщенського р-ну Кіровоградської обл.). Тож достатні причини для його включення до списку фауни Вінницької обл. на даний час відсутні.

Sympetrum flaveolum (Linnaeus, 1758)

(= *Sympetrum flaveolum flaveolum* ab. *flaveolata* — Артоболевський, 1929: 143).

Для Вінницької обл. відомий за єдиною давньою знахідкою.

У праці С. М. Горба з колегами (2000) для регіону наводиться з посиланням на роботу Г. В. Артоболевського (1927), де цей вид вказаний для с. Грушки Балтського повіту (тепер, очевидно, с. Грушка Благовіщенського р-ну Кіровоградської обл.).

Оригінальні дані: відсутні.

Літературні дані: • [3]: 12.06.1901 (1 ♀, ab. *flaveolata* Selys), Чекіні (Артоболевський, 1929: 143).

Sympetrum meridionale (Selys, 1841)

Для Вінницької обл. зазначений уперше. Поширення та чисельність в регіоні наразі не з'ясовані. Ймовірно, вид відносно рідкісний — відомо лише дві знахідки.

Оригінальні дані: • [23]: водосховище, 22.07.2017 (1 ♂), Смірнов; • [24]: р. Дністер, 28.09.2016 (1 ♂), Смірнов.

Літературні дані: відсутні.

****Sympetrum pedemontanum*** (Müller in Allioni, 1766)

С. М. Горб з колегами (Горб та ін., 2000) для Вінниччини наводять цей вид з посиланням на роботи Г. Бельке (Belke, 1859) та О. М. Бартенєва (Бартенєв, 1912, цит. за: Горб та ін., 2000). На жаль, ми не мали змоги ознайомитися з цитованою працею О. М. Бартенєва, проте в своїй ґрунтовній монографії, що вийшла друком через три роки (Бартенєв, 1915) цей автор не наводить жодної інформації щодо знахідок *S. pedemontanum* у сучасних межах Вінницької обл. Натомість, він зазначає, що ця бабка відома з Кам'янця-Подільського (= Kamenetz-Podolsk) (з посиланням на Г. Бельке (Belke, 1859)) та Хмельницького (= Proskurov, Podolsk gub.), тобто, для сусідньої Хмельницької обл. Отож, інформація про знахідки *S. pedemontanum* у межах дослідженого регіону наразі не підтверджена.

Sympetrum sanguineum (Müller, 1764)

(= *Sympetrum sanguineum sanguineum* — Бартенєв, 1919: 429).

Широко розповсюджений, звичайний, місцями — численний вид.

У праці С. М. Горба з колегами (Горб та ін., 2000) для Вінницької обл. наводиться з посиланням на роботу Г. В. Артоболевського (1927), де цей вид вказаний для с. Грушки Балтського повіту (тепер, очевидно, с. Грушка Благовіщенського р-ну Кіровоградської обл.).

Оригінальні дані: • [6]: ставок, 7.07.2014 (1 ♂, immature), Тарасенко; • [14]: ставок, 8.07.2014 (2 ос.), Тарасенко; • [15]: р. Дністер, 27.09.2016 (6 ♂), Смірнов; • [18]: р. Південний Буг, 8.07.2014 (1 ♂), Тарасенко; • [21]: р. Мурафа, 29.09.2016 (численний), Смірнов; • [22]: заболочене русло струмка, 22.07.2017 (2 ♂, 1 ♀), Смірнов; • [23]: водосховище, 22.07.2017 (1 ♂), Смірнов; • [24]: р. Дністер, 28.09.2016 (1 ♂), Смірнов; • [27]: р. Дністер, 30.08.2008 (1 ♂), Смірнов.

Літературні дані: • [16]: 24.08.1902 (1 ♀); 28.08.1902 (1 ♀); 29.08.1902 (1 ♀), Kolakovsky (Бартенєв, 1919: 429, помилково – «Kamenetz-Podolsk gub.»).

Sympetrum striolatum (Charpentier, 1840)

У південних районах області один із найчисельніших видів роду; поширення та чисельність на решті території наразі недостатньо відомі.

Оригінальні дані: • [15]: р. Дністер, 27.09.2016 (3 ♂), Смірнов; • [20]: р. Дністер, 28.09.2016 (3 ♂), Смірнов; • [21]: р. Мурафа, 29.09.2016 (численний; tandem, oviposition), Смірнов; • [23]: водосховище, 22.07.2017 (1 ♂; immature), Смірнов; • [24]: р. Дністер, 28.09.2016 (численний; tandem, oviposition), Смірнов; • [26]: р. Мурафа, 29.09.2016 (2 ♂), Смірнов; • [27]: 28.09.2016 (2 ♂), Смірнов.

Літературні дані: • [8]: «Скарбов. ліс», 06.08.1918 (1 ♂); 13.09.1918 (1 ♀), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 160; Горб та ін., 2000: 131); • [27]: 19.08.2002 (1 ♂), Н. А. Смірнов, Д. А. Смірнов (Смірнов та ін., 2016: 77; ПМ ЧНУ № 2033 ф).

Sympetrum vulgatum (Linnaeus, 1758)

(= *Sympetrum vulgatum vulgatum* f. *rossicum* — Бартенєв, 1915: 300, 310).

Звичайний вид, що, ймовірно, поширений в регіоні повсюдно. Самка з Красногірки віднесена О. М. Бартенєвим до f. *rossicum* (Бартенєв, 1915).

Оригінальні дані: • [6]: ставок, 7.07.2014 (1 ♀; immature), Тарасенко; • [7]: р. Ровець, 7.07.2014 (1 ♂; immature), Тарасенко; • [21]: р. Мурафа, 29.09.2016 (3 ♂, 1 ♀; tandem), Смірнов; • [24]: р. Дністер, 28.09.2016 (1 ♂, 1 ♀; tandem), Смірнов.

Літературні дані: • [8]: «Скарбов. ліс», 13.09.1918 (1 ♀), А. Винницький (Артоболевський, 1927: 160; Горб та ін., 2000: 132); • [16]: 24.08.1902 (1 ♀, f. *rossicum*) (Бартенєв, 1915: 314).

***Crocothemis erythraea* (Brullé, 1832)**

Вид відомий за кількома сучасними знахідками, які, ймовірно, є результатом його розселення на території України в північному напрямку (Khrokalo, 2010).

Оригінальні дані: • [20]: р. Дністер, 16.06.2016 (1 ♂, 1 ♀), Смірнов.

Літературні дані: • [19]: 24.06.2004 (1♂), V. Stolbchaty (Khrokalo, 2010: 214, table. 1).

Заключення

Таким чином, на основі узагальнення наших матеріалів і критичного аналізу наявних літературних даних можемо констатувати, що для території Вінницької обл. нині відомі знахідки 35 видів бабок; інформація про ймовірне поширення тут ще 9 видів наразі не підтверджена (хоча їх знахідки не виключені в майбутньому). Поповнення регіонального переліку дев'ятьма видами, що були виявлені в ході наших польових досліджень, свідчить про недостатній рівень наявних знань про одонатофауну регіону. Представлений список явно не повний — за нашими оцінками в подальшому до нього може бути включено ще орієнтовно 15–25 видів бабок. Утім, це напряму залежатиме від інтенсивності подальших польових досліджень та розширення їх географії. Адже на даний час найкраще обстежені південні та західні райони області, а от центральні, східні та північні — поки що не досліджені.

Попри те, що отримані нами результати мають попередній характер, вони дають змогу виділити окремі території, що характеризуються значним різноманіттям бабок. Зокрема, з точки зору збереження одонатофауни на особливу увагу заслуговує пониззя р. Мурафа в межах Ямпільського р-ну. Тут не лише виявлено найбільшу кількість видів (19, з них чотири для теренів області поки що відомі лише за знахідками в долині цієї річки), але й зареєстрована відносно висока щільність населення окремих раритетних представників, наприклад, *A. imperator* (13 ос./1 км берегової лінії). Ця територія частково входить до складу регіонального ландшафтного парку «Дністер», що створений у 2009 р., і, на нашу думку, характеризується значними потенціалом для збереження біорізноманіття в регіоні.

Подяки

Автори щиро вдячні О. С. Дятловій, Є. О. Каролінському та О. В. Мартинову за цінні консультації, визначення окремих екземплярів та/або допомогу в підборі та пошуках літератури, Т. Г. Андрющенко й І. Б. Ткебучаві — за можливість опрацювати колекції ПМ ЧНУ, Д. А. Смірнову — за участь у польових дослідженнях і люб'язно надані неопубліковані відомості.

Артоболевський Г. В., 1927. До вивчення бабок Поділля (Odonata). *Збірник праць Зоологічного музею*. 3: 159–162. (Труди Фізико-Математ. Відділу Всеукр. Академії Наук. VII, вип. 1).

Артоболевський Г. В., 1929. Матеріали до фауни бабок України. *Збірник праць Зоологічного музею*. 7: 141–144. (Труди Фізико-Математ. Відділу Всеукр. Академії Наук. XIII, вип. 1).

Бартеневъ А. Н., 1915. Насѣкомья ложносѣчатокрылыя (Insecta Pseudoneuroptera). I, вып. 1. Петроградъ : Типограф. Импер. Акад. Наукъ: 1–352. (Фауна России и сопредѣльныхъ странъ, преимущественно по коллекциямъ Зоологическаго музея Императорской Академии Наукъ).

Бартеневъ А. Н., 1919. Насѣкомья ложносѣчатокрылыя (Insecta Pseudoneuroptera). I, вып. 2. Петроградъ : Типограф. Импер. Акад. Наукъ: 353–577. (Фауна России и сопредѣльныхъ странъ, преимущественно по коллекциямъ Зоологическаго музея Императорской Академии Наукъ).

Горб С. М., Павлюк Р. С., Спуріс З. Д., 2000. Бабки (Odonata) України:

- фауністичний огляд: 1–155. (*Вест. зоології*. От д. вып. **15**).
- Скворцов В. Э., 2010. Стрекозы Восточной Европы и Кавказа: Атлас-определитель. М.: Т-во научн. изданий КМК: 1–623.
- Смірнов Н. А., Андрищенко Т. Г., Ткебучава І. Б., 2016. Каталог колекції бабок (Odonata) Природничого музею Чернівецького національного університету. *Збірник праць Зоологічного музею*. **47**: 66–78.
- Belke G., 1858. Krótki rys historyi naturalnej Kamieńca Podolskiego. *Biblioteka Warszawska*. **3**: 151–165, 353–379, 718–739.
- Belke G., 1859. Esquisse de l'histoire naturelle de Kamienietz-Podolski, précédée d'un coup-d'oeil sur les travaux des Naturalistes des provinces occidentales de la Russie et du Royaume de Pologne au XIX siècle. *Bull. de la Soc. Impér. des Natur. de Moscou*. **XXXII**, **1**: 24–106.
- Dijkstra K.-D. B., 2006. Field guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publisher, UK: 1–320.
- Khrokalo L. A., 2010. Expansion of *Crocothemis erythraea* in Ukraine. *BioRisk*. **5**: 211–223.

N. A. Smirnov, M. O. Tarasenko

CONTRIBUTION TO THE KNOWLEDGE ON DRAGONFLIES (INSECTA: ODONATA) FAUNA OF VINNYTSIA REGION (UKRAINE)

New and all early known information about species composition and distribution of dragonflies in Vinnytsia region (Ukraine) are summarized. Not less than 35 species of dragonflies are known from the region. Nine species (*Lestes virens*, *Erythromma viridulum*, *Aeshna mixta*, *Anax parthenope*, *Onychogomphus forcipatus*, *Orthetrum albistylum*, *O. brunneum*, *O. coeruleescens*, *Sympetrum meridionale*) firstly for the region are given.

K e y w o r d s: dragonflies, Odonata, fauna, distribution, Vinnytsia region, Ukraine.

H. A. Смирнов, М. А. Тарасенко

К ФАУНЕ СТРЕКОЗ (INSECTA: ODONATA) ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ УКРАИНЫ

Представлены новые и обобщены ранее известные сведения о видовом составе и распространении стрекоз в Винницкой области (Украина). Установлено, что в регионе известны находки не менее 35 видов. Впервые для области указаны 9 видов стрекоз (*Lestes virens*, *Erythromma viridulum*, *Aeshna mixta*, *Anax parthenope*, *Onychogomphus forcipatus*, *Orthetrum albistylum*, *O. brunneum*, *O. coeruleescens*, *Sympetrum meridionale*).

К л ю ч е в ы е с л о в а: стрекозы, Odonata, фауна, распространение, Винницкая область, Украина.